د امنیت او ازادۍ تقابل؛ که توافق؟

د اسلامي شریعت او نړیوالو اسنادو په رڼا کې څېړنیزه مقاله

Ketabton.com

لیکوال : امدادالله تلاش

ketabton.com - The Digital Library

د مطالبو فهرست

سریزه 3
ستونزه 4
مخکنیو لیکنو ته کتنه 4
د څیړنې موخه 4
د څیړنې اهمیت 5
د څیړنې پوښتنې 5
د څیړنې تګلاره 5
د څیړنې حدود 5
لومړی مبحث ـ د امنیت پیژندنه 6
دویم مبحث ـــ د ازادۍ پیژندنه او حدودات 8
فرهنګي ازادي 8
د اسلامي شریعت له نظره د بیان ازادي 8
د اسلامي شریعت له لوري د بیان په ازادۍ وضع شوي، محدودیتونه 11
د نړیوالو اسنادو له نظره د بیان ازادي 11
د نړیوالو اسنادو له لوري د بیان په ازادۍ وضع شوي محدودیتونه 13
سیاسي ازادي 13
د اسلامي شریعت له نظره ټاکنې او د رایې ورکولو حق 13
د ټاکنو په اړه د اسلامي نړۍ د عالمانو رایه 14
د نړیوالو اسنادو له نظره ټاکنې 15
پایله 16
وړاندیزونه 16

ketabton.com - The Digital Library

سریزه

امنیت او ازادي دوه ډیرې مهمې ټولنیزې پدیدې دي، چې بدبختانه په افغانستان کې په وروستۍ نیمه پیړۍ کې امنیت د ازادۍ او ازادي د امنیت په خاطر له منځه وړل شوې ده.

په یو وخت د امنیت او ازادۍ ټولنیزې پدیدې ته نه پاملرنه، په فردي ازادیو نه باور او د امنیت د تعریف څخه غلط برداشت هغه عوامل دي، چې دغه ستونزه ورځ په ورځ د پراخیدو په حال کې ده.

د رواني او یا هم فزیکي امنیت نشتوالی، په حاکم نظام د خلکو بې باوري، د حاکم نظام سره د خلکو نه همکاري او حاکم نظام پردی او لاسپوڅی ګڼل هغه منفي اغیزې دي، چې د امنیت او ازادۍ د نه یو ځایوالي په صورت کې ټولنه ورسره مخامخ کیږي.

د حاکمې طبقې له لوري د افرادو طبیعي ازادیو ته احترام، د امنیت او ازادۍ د سلبوونکو عواملو پیژندل او هغه له منځه وړل، د وګړو له لوري د هغو محدودیتونو په پام کې نیول، چې د ټولنې له لوري په ازادۍ لګول شوي دي؛ هغه وسیلې دي، چې مونږ کولی شو په یو وخت کې ټولنه د امنیت او ازادۍ څخه برخمنه کړو.

په همدې خاطر مونږ هم وغوښتل، چې په دغې ټولنیزې ستونزې لیکنه وکړو. په داسې ډول چې په لومړي مبحث کې د ازادۍ او امنیت په پیژندنه او په دویم مبحث کې د ازادۍ د بیلابیلو ډولونو په ارتباط د اسلامي شریعت او نړیوالو اسنادو په رڼا کې بحث وکړو.

ketabton.com - The Digital Library

ستونزه

امنیت او ازادي د منان رب (ج) هغه ستر نعمتونه دي، چې د دواړو د شتون څخه پرته ژوند بې مانا دی؛ خو بدبختانه په وروستی نیمه پیړۍ کې مونږ ونه شو کولی، چې ټولنه په یو وخت کې د دغو دوو نعمتونو څخه برخمنه کړو؛ په دې مانا چې امنیت مو د ازادۍ او ازادي مو د امنیت قرباني کړل. او ځینو ځینو خو حتا دا هم منلې ده، چې یوه ټولنه نه شي کولی په یو وخت کې امنیت او ازادي ولري. نو په همدې خاطر مې وغوښتل په دغې موضوع څېړنه وکړم.

مخکنیو لیکنو ته کتنه

د امنیت او ازادۍ مسله یو له هغو مسایلو څخه ده، چې د ډیر وخت څخه راپدیخوا پوهانو او لیکوالانو پرې لیکنې کړې دي. ځینو لیکوالانو یواځې د امنیت فزیکي برخې ته پاملرنه کړې ده او ځینو لیکوالانو یواځې د ازادۍ برخه تر پوښښ لاندې راوستې ده. مونږ د دغو دواړو برخو د لیکنو څخه په کار اخیستنې د امنیت او ازادۍ په یوځایوالي بحث کړی دی. چې په دې اړوند لیکنې په لاندې ډول دي:

۱. د ښځو سیاسي حقوق د معاون څېړنوال سید حبیب شاکر اثر.

۲. معما صلح و امنیت در افغانستان د داکتر فرامزر تممنا اثر.

۳. بیعت و انتخابات در کشور های جهان د مرتضی حامد اثر.

۴. حق ازادی بیان او دیدگاه شریعت اسلام د نصیر احمد تایب مقاله.

د څېړنې موخه

د اسلامي شریعت او نړیوالو اسنادو له نظره د امنیت او ازادۍ د بیلابیلو اړخونو څېړل، د دغې څېړنې موخه ده.

ketabton.com - The Digital Library

د ځیرنې اهمیت

څرنګه چې انسانان په ټولنه کې ژوند کوي او د دغه ټولنیز ژوند د مخته وړلو لپاره یو سلسله سهولتونو او امتیازاتو ته اړتیا لري، چې د هغو د جملې څخه امنیت او ازادي ډېر ستر امتیاز دی او د ژوند د مخته وړلو لپاره امنیت او ازادي، ډېر زیات اهمیت لري؛ نو څرنګه چې امنیت او ازادي ډېر زیات اهمیت لري، نو په همدې خاطر د امنیت او ازادۍ په اړوند ځیرنه هم زیات اهمیت لري.

د ځیرنې پوښتنې

۱. امنیت او ازادي څه شی دی؟

۲. امنیت مهم دی، که ازادي؟

۳. اسلامي شریعت او نړیوال اسناد د ازادۍ په اړوند څه حکم کوي؟

د ځیرنې تګلاره

دغه ځیرنه یوه کتابتوني ځیرنه ده، چې د کتابونو، مقالو او مجلو څخه په کې کار اخیستل شوی دی.

د ځیرنې حدود

دغه ځیرنه یوه کیفي ځیرنه ده. په دغې ځیرنه کې مونږ د اسلامي شریعت او نړیوالو اسنادو له نظره د امنیت او ازادۍ په بحث بسنه کوو.

ketabton.com - The Digital Library

لومړی مبحث ـ د امنیت پېژندنه

امنیت په لغت کې د ویرې او ډار څخه خلاصون ته ویل کیږي.[1]
او په اصطلاح کې امنیت هم لکه د نورو ټولنیزو پدیدو په شان بیلابیل تعریفونه لري؛ خو په ټوله کې د امنیت د تعریف په اړوند دوه نظریې شتون لري، چې یوه یې پخوانی نظریه او بله یې اوسنی نظریه ده، چې په لنډ ډول دواړه تربحث لاندې نیسو:
د پخوانی نظریې په اساس امنیت د هغو نظامي تهدیداتو نشتوالي ته ویل کیږي، چې د انسان سر او مال ته خطر پیښوي.[2]
په دغه تعریف کې امنیت یواځې نظامي اړخونو ته شامليږي او هغه مسایل په برکې نیسي، چې ادراکي (محسوسي) ځانګړتیاوې ولري.

د اوسنی نظریې په اساس امنیت هغه حالت ته ویل کیږي، چې نظامي تهدید، ډار، ویره او تردد په ټولنه واکمن نه وي. یا په بل عبارت امنیت په اوسنی مانا سره سوله، ازادي، اعتماد، سلامتي او داسې نور شیان په برکې نیسي.
د سوړ جنګ په دوران کې د امنیت تعریف او پیژندنه یواځې او یواځې د نظامي او سیاسي علومو په واسطه ترسره کیده، خو د شوروي اتحاد د له منځه تللو څخه وروسته د امنیت مفهوم ځو اړخونه لکه اقتصادي، سیاسي، نظامي، فرهنګي او چاپیریالیزې برخې په بر کې رانغاړي.[3]
دا چې مونږ او تاسو د امنیت دواړه پخواني او اوسني تعریفونه وپیژندل؛ اوس دلته یوه پوښتنه پیداکیږي او هغه دا چې په دغو دواړو تعریفونو کې کوم تعریف کره او د منلو وړ ده؟

زما په نظر د لاندې دلایلو په اساس د امنیت لپاره اوسنی تعریف د پخواني تعریف څخه غوره ده:

۱ـ د ټولنې د اړتیاوو له حیثه : که د اوسنیو ټولنو اړتیاوې په دقیق ډول وڅیړو؛ نو دا مسله به په ډاګه شي، چې د ټولنې اوسنی اړتیاوې یواځې نظامي امنیت نه دی؛ بلکې ټولنې غواړي، چې د افرادو سر او مال دې خوندي وي، په سوله کې ژوند وکړي او ازادي ولري. د هیڅ ډول محدودیت پرته د مسایلو په اړوند خپل نظر وړاندې کړي.

۲ـ د تاریخي تجربو له حیثه : که د ګران هیواد افغانستان د تیرې نیمې پیړی تحولات او بدلونونه په دقیق ډول تر مطالعې لاندې ونیول شي، نو په واضح ډول معلومیږي، چې د

---

[1] : لغت نامه دهخدا
[2] : معما صلح و امنیت افغانستان، دکتور فرامرز تمنا، ص ۱۳.
[3] : امنیت چیست؟ (۱۴۰۰/۶/۲۷) www.wikepedia.com

ketabton.com - The Digital Library

نورو عواملو ترڅنګ يو ستر لامل د امنيت او ازادۍ موضوع ده؛ لکه په افغانستان د چپي ګوندونو د حاکميت په وخت کې امنيت وه، خو ازادي نه وه (البته بايد يادونه وکړم چې ټولنه يوې هديرې ته ورته وه، هيڅا نه شول کولی په ډيرو عادي موضوعاتو کې خپل نظر وړاندې کړي او که چا به خپل نظر وړاندې کاوه، نو د وخت د دولت له لوري په مرګ محکوميده) افغانانو وغوښتل چې د دغه امنيت تر څنګ بايد ازادي هم ولري، هماغه وه چې واک مجاهدينو ته وليږدول شو. د مجاهدينو په وخت کې امنيت نه وه؛ يواځې او يواځې ازادي وه او هر چا چې هر څه غوښتل کولی يې شول. د مجاهدينو په وخت کې په ولس هغه څه وشول، چې تاريخ يې په يادولو شرميږي. ولس د دغو ازاديو څخه په تنګ شو او ويې غوښتل، چې دغه ازدي په امنيت بدله کړي، نو په همدې اساس يې طالبانو ته لبيک وويلې. د طالبانو په دوره کې ولس د ټولو نظامي تهديداتو لکه؛ قتل، غلا، چور او چپاول او داسې نورو څخه په امن کې شو. خو څرنګه چې امنيت د ازادۍ او ازادي د امنيت څخه پرته کومه مانا نه لري او ژوند بې خونده کوي، نو د ټولنې يو ځو منفورو او ځانغوښتو اشخاصو د دې پر ځای، چې ستونزې ته اساسي حل لاره پيدا کړي، د بهرنيو په مرسته يې د طالبانو د دور امنيت يې له منځه يووړ او په يوې نسبي او بې بندوباره ازادۍ يې بدل کړ. خو دا ازادي دومره بې مانا او پراخه ازادي وه، چې مونږ خپل فرهنګ او ارزښتونه په کې له لاسه ورکړل او ولس د بيا ځلې لپاره طالب ته لبيک وويلې؛ نو د پورته تاريخي تجربو په اساس ويلی شو، چې د امنيت په اړوند اوسنی تعريف غوره دی.

۳ـ د بشري عواطفو له حيثه : په خپل هيواد کې د امنيت او ازادۍ درلودل د بشري عواطفو پورې تړاو لري او که چيرته دواړه په يو وخت کې شتون ونه لري، نو د ټولنې وګړي بغاوت ته تمايل پيدا کوي. د بيلګې په ډول که چيرته په يو هيواد کې ازادي شتون ونه لري، د ټولنې غړي د غلامۍ احساس کوي او که چيرته امنيت شتون ونه لري؛ نو د پرديوالي احساس کوي.
نو د پورته د لايلو په اساس د امنيت په اړوند اوسنی تعريف د پخواني تعريف څخه غوره ده.

تر دې ځايه په دې وپوهيدو، چې يوه ټولنه هغه وخت د بشپړ امنيت څخه برخمنه ده، چې د فزيکي امنيت تر څنګ رواني امنيت هم شتون ولري. د وګړو د فزيکي امنيت په اړوند د نظر يووالی شتون لري، چې دولتونه مکلف دي؛ د وګړو امنيت وساتي. د بحث اساسي نقطه د ازادۍ په پيژندنې او د هغې په حدوداتو کې ده، چې په دې برخه کې به يې تر بحث لاندې نيسو.

دویم مبحث ــ د ازادۍ پيژندنه او حدودات

ازادي په لغت کې حريت، ارامتيا او د غير د سلطې څخه خلاصون ته ويل کيږي.[4]
ازادي بيلابيل ډولونه لري، چې ډير مشهور يې عبارت دي؛ له فرهنګي ازادۍ او سياسي ازادۍ څخه، چې هر يو به په جلا ډول تر بحث لاندې ونيسو:

فرهنګي ازادي

د هغې ازادۍ څخه عبارت دی، چې په واسطه يې يو شخص کولی شي؛ په فرهنګي برخه کې په ازادانه ډول فعاليت وکړي.[5]
فرهنګي ازادي بيلابيلو برخو ته شامليږي لکه د زده کړو په برخه کې ازادي، په ازاد ډول په ټولنه کې فرهنګي فعاليتونه ترسره کول او داسې نور... چې ډيره مهمه او مشهوره برخه يې د بيان ازادي ده، چې په دې برخه کې يې تر څيړنې لاندې نيسو.
د بيان ازادي د اسلامي شريعت او نورو نافذه قوانينو په چوکاټ کې د معلومې موضوع په اړوند خپل نظر بيانولو ته ويل کيږي. د بيان ازادي د فطري حقوقو له جملې څخه يو حق دی، چې الله (ج) انسان ته ورکړی، چې د استعدادونو په ودې، د ټولنې مادي او معنوي تکامل او د بيلابيلو جوړښتونو د اصلاح لپاره بايد ترې ګټه واخيستل شي.[6]
د بيان ازادي د حقوقي ازادۍ يوه برخه ده، چې په اسلامي شريعت کې ورته ډيره پاملرنه شوې ده. په دې مانا چې يو شخص په دې خاطرد تعقيب لاندې ونه نيول شي، چې د نورو سره سياسي او يا ديني اختلاف لري.

د اسلامي شريعت له نظره د بيان ازادي

اسلام د ژوند يو شامل او کامل نظام دی، چې په هر وخت او هر ځای کې د بشر اړتياوو ته ځواب وايي. دا چې د بيان ازادي يوه بشري اړتيا ده، نو اسلامي شريعت د دغې ازادۍ د ملاتړ ترڅنګ په ځينو حالاتو کې مسلمانان هڅولي، چې خپل نظر وړاندې کړي؛ خو د دې سره سره يې په ټولنه کې د ګډوډۍ د مخنيوي لپاره ځينې محدوديتونه هم پرې لګولي. چې دلايل يې په لاندې ډول روښانه کوو:

---

[4] : فرهنګ عميد
[5] : ازادي څه ته وايي (۱۴۰۰/۶/۲۴) www.wikepedia.com
[6] : حق ازادی بيان از ديدگاه شريعت اسلام، نصير احمد تايب، ص ۱۳

ketabton.com - The Digital Library

الف: الله (ج) د رحمن سورت په لومړیو څلورو ایتونو کې فرمایي:

ژباړه : رحمان. ښوولی دی قران (هغه چاته چې اراده یې شوې ده د قران ښوولو) پیدا کړی یې دی انسان. بیایې ورښوولی دی بیان (خبرې چې د زړه مقصدونه یې پرې ادا کیږي).[7]

د پورتني ایت شریف څخه په واضح ډول معلومیږي، چې د بیان ازادي اسلام منلې ده او د انسان د پیدا کیدو سره سم الله (ج) دغه حق ده ته ورکړی دی؛ تر څو هغه افکار او عقاید چې د انسان سره شتون لري، هغه بیان کړي.

ب: الله (ج) د احزاب سورت په (۷۰) نمبر ایت شریف کې فرمایي:

ژباړه: ای هغو کسانو چې ایمان یې راوړی دی (یعنې ای مومنانو!) وویریږئ له عذاب د الله او ووایئ خبره سمه محکمه ریښتیا. [8]

د پورتني مبارک ایت څخه معلومیږي، چې په هغې موضوع کې، چې یو څوک پوهیږي، د هغې په اړوند بیان کول حق؛ نه بلکې مکلفیت دی، چې په مقابل کې یې الله (ج) ډیر ستر اجرونه بنده ته ورکوي.

ج: د بدر د غزا څخه مخکې کله، چې د الله (ج) رسول محمد (ص) ته دا ثابته شوه، چې د جګړې څخه پرته بله لار نشته، نو مشورتي شورا یې راوغوښتله او په ټولو حالاتو یې رڼا واچوله او له اصحابانو سره یې په دې ارتباط نظریات تبادله کړل. ابوبکر (رض) پاڅید او ډیرې ښې خبرې یې وکړې؛ بیا مقداد بن عمرو (رض) وویل یا رسول الله (ص) مونږ درسره یو، هغه کار وکړه، چې الله (ج) یې امر کړی دی؛ خو څرنګه چې دغه دواړه صحابه مهاجر وه؛ نو حضرت محمد (ص) تر هغې پریکړه ونه کړه، تر هغو چې یې د انصارو نظریات وانه وریدل او د انصارو څخه یې پوښتنه وکړه ای خلکو! ستاسې رایه څه ده؟ انصارو مشر او علمبردار سعد بن معاذ (رض) په مطلب پوه شو او ویې فرمایل، مونږ ایمان درباندې راوړی او ستا تصدیق مو کړی او د دې شاهدي مو ورکړې هغه څه چې تا راوړي ټول حق دي؛ څه چې غواړې همغه وکړه.[9]
نو د پورتنۍ پیښې څخه معلومیږي، چې حضرت محمد (ص) خپلو اصحابانو ته د بیان د ازادۍ حق ورکړی وه او د بیان ازادي د اسلام سره په ټکر کې موضوع نه ده.

د: د حدیبې د سولې تړون، چې د مسلمانانو او کفارو ترمنځ لاسلیک شو او داسې شرایطو په دې تړون کې شتون درلود، چې هغه ظاهراً کفارو ته زیات امتیازات ورکړل شوي وه،

---

[7] : د قران کریم پښتو ژباړه، د سعودي د اوقافو ریاست، دویم ټوک، ص ۱۶۴۷

[8] : د قران کریم پښتو ژباړه، د سعودي د اوقافو ریاست، دویم ټوک، ص ۱۳۰۷

[9] : صفي الرحمن مبارکفوري (۲۰۰۷ م). الرحیق المختوم (سپیڅلی نبوي سیرت)، ژباړن: سلطان محمود صلاح، پېښور، القلم، ص ۴۶۷

ketabton.com - The Digital Library

چې دغې مسلې صحابه کرامو ته تشویش پیدا کړی وه، حضرت عمر فاروق (رض) راغی او حضرت محمد (ص) ته یې عرض وکړ یا رسول الله ایا مونږ په حق او هغوي په باطل نه دي؟ حضرت محمد (ص) ورته وفرمایل (بلې) هو. بیا عمر (رض) وویل ایا زمونږ مړي به په جنت او د هغوي مړي به دوزخ کې نه وي؟ حضرت محمد (ص) وفرمایل (بلې) هو. عمر (رض) وفرمایل نو ولې دا ذلت ورسره منو؟ حضرت محمد (ص) ورته وفر مایل ای د خطاب زویه زه د الله (ج) رسول یم، د هغه هیڅ نافرماني نه کوم، هغه مې بې اسرې نه پرېږدي.[10]
د پورتنی پیښې څخه معلومیږي، چې حضرت محمد (ص) عمر فاروق (رض) ته وخت ورکړ، چې خپل نظر وړاندې کړي او د هغه د نظر د اوریدلو څخه وروسته یې هغه ته قناعت ورکړ.

هـ: رسول الله (ص) په یو حدیث شریف کې فرمایي (تر ټولو افضل جهاد د ظالم واکمن پر وړاندې د حق وینا ده.[11]

د پورته دلایلو په ذکر کولو سره دا مسله واضح شوه، چې د بیان ازادي په اسلامي شریعت کې د ملاتړ لاندې ده او تر دې ځایه موضوع واضح شوه؛ خو اوس یو سوال دلته پیداکیږي، چې په اسلام کې د بیان ازادئ ته ولې اړتیا ده؟
د لاندې دلایلو په ذکر کولو سره دغې موضوع ته جواب ورکوو:

۱. د امر باالمعروف او نهي عن المنکر له حیثه : د اسلامي شریعت د اوامرو په اساس ښو کارونو ته هڅول او د بدو کارونو څخه منع کول د هر مسلمان اساسي دنده ده. د دغې اساسي دندې د ترسره کولو لپاره د بیان د ازادئ شتون اړین دی؛ ځکه که چیرته یو څوک د دې حق ونه لري، چې خپل نظر وړاندې کړي، نو نه شي کولی، چې بل مسلمان ښو کارونو ته وهڅوي او د بدو کارونو څخه یې منع کړي.[12]

۲. د مشورې له حیثه : شورا او مشوره د خپل نظر د وړاندې کولو په مانا کارول کیږي. په اسلامي شریعت کې د یو کار په ترسره کولو کې په مشوره ډیر ټینګار شوی. نو څرنګه چې په مشوره امر شوی او مشوره د خپل نظر د وړاندې کولو په مانا کارول کیږي؛ نو کله چې یو څوک د بیان ازادي ونه لري، نو نه شي کولی بل مسلمان ورور ته مشوره ورکړي.[13]

10 : د رسول الله (ص) ژوند او سیرت، مولانا عتیق الله ثاقب، ص ۲۰۴
11 : ریاض الصالحین، امام ابی زکریا، ژباړن عبدالله خاموش هروی، ص ۲۲۹
12 : حق ازادی بیان از دیدگاه شریعت اسلام، نصیر احمد تایب، ص ۱۷
13 : ازادي څه ته وایي (۱۴۰۰/۶/۲۴) www.wikepedia.com

ketabton.com - The Digital Library

د پورته دوه اهمو دلایلو په اساس اسلامي شریعت خلکو ته د بیان د ازادۍ حق ورکړی، تر څو د خپلو نیکو نظریاتو څخه په ګټې اخیستنې په ټولنه کې د اصلاح سبب وګرځي.

د اسلامي شریعت له لوري د بیان په ازادۍ وضع شوي، محدودیتونه

په اسلامي شریعت کې د بیان په ازادۍ لاندې محدودیتونه شتون لري، یا په بل عبارت هیڅوک نه شي کولی د بیان د ازادۍ څخه په ګټې اخیستنې د لاندې کړنو مرتکب شي:

۱. الله (ج) او د هغه پیغمبر ته سپکاوی.

۲. د مقدساتو توهین.

۳. نورو ته سپکاوی.

۴. د فساد او فحشاوو خپرول.

۵. د بیان د ازادۍ څخه په ګټې اخیستنې د حکومت د نظامي اسرارو خپرول.[14]

د نړیوالو اسنادو له نظره د بیان ازادي

لکه څرنګه چې د بیان ازادي د ټولنې د چارو د ښه والي او اصلاح لپاره اړینه ده؛ نو په همدې خاطر نړیواله ټولنه هم دې موضوع ته متوجه شوې او په بیلابیلو اسنادو کې یې د بیان ازادي د انسانانو د یو اساسي حق په عنوان تسجیل کړې ده او په ډیر اهمیت ورته قایل شوي دي، چې د هغې له جملې څخه د ځینو اسنادو یادونه کوو:

۱. د بشري حقوقو نړیوالې اعلامیې په (۱۹) ماده کې د بیان ازادۍ ته اشاره شوې ده، چې عبارت یې په لاندې ډول ده (هر څوک د بیان او عقیدې د ازادۍ حق لري او دغه حق دېته شاملیږي، چې هیڅوک هم باید د خپلې عقیدې د ازادۍ څخه ویره ونه لري او د اطلاعاتو او افکارو په اخیستلو او نشرولو کې د ټولو امکاناتو څخه ګټه واخلي او د مرزي ملاحظاتو څخه پرته ازاد وي).[15]

دغه ماده د عقیدې د بیان په برخه کې د اسلام د مبین دین سره په ټکر کې ده او اسلام خپل منطقي دلایل لري، چې دغه مقاله یې د بیان جوګه نه ده. البته یادونه باید وکړو چې د ازادۍ

---

[14] : حق ازادی بیان از دیدگاه شریعت اسلام، نصیر احمد تایب، ص ۲۵

[15] : د بشر حقوقو نړیواله اعلامیه

ketabton.com - The Digital Library

څخه زمونږ موخه په ټولنیزه برخه کې د چارو د ښه والي په خاطر د افکارو او نظریاتو وړاندې کول دي.

۲. د بشري حقوقو اسلامي اعلامیې په (۲۲) ماده کې د بیان ازادۍ ته په لاندې ډول اشاره کړې ده:

الف: هر انسان حق لري، چې خپل نظر په هر شکل چې د شرعي اصولو سره په ټکر کې نه وي؛ په ازاد ډول بیان کړي.

ب: هر انسان حق لري د معروف د عاملو او د منکراتو څخه د منع کولو لپاره د اسلامي شریعت د ضوابطو په رڼا کې دعوت وکړي.

ج: تبلیغات د ټولنې یوه حیاتي اړتیا ده او د تبلیغاتو څخه ناوړه ګټه اخیستنه، په مقدساتو، انبیاوو او کراماتو حمله او د هر هغه څه څخه ګټه اخیستنه چې په ارزښتونو کې اخلال رامنځته کړي او یا د ټولنې باورونو ته صدمه ورسوي منعه دي.

د: د قومي یا مذهبي احساساتو راپارول او یا هر هغه احساس چې نژادي تبعیض د رامنځته کولو سبب شي، جایز نه ده.[16]

۳. د مدني او سیاسي حقوقو نړیوال میثاق په (۱۹) ماده کې د بیان ازادۍ ته په لاندې ډول اشاره شوې ده:

الف: هر څوک حق لري، چې خپل نظریات د نورو د دخالت او منع کیدو څخه پرته وړاندې کړي.

ب: هر څوک د بیان د ازادۍ حق لري، چې دا حق د اطلاعاتو د پلټنې، تحصیل او خپرولو او هر ډول افکارو او سرحدونو ته له پاملرنې پرته په شفاهي، لیکلي، چاپ، هنري یا بلې هرې وسیلې چې خپله یې انتخابوي، شامليږي.[17]

د پورته دلایلو په ذکر کولو سره دا مسله واضح شوه، چې د بیان ازادي د نړیوالو اسنادو له لوري د ملاتړ لاندې نیول شوې ده.

---

[16] : د بشر حقوقو اسلامي اعلامیه
[17] : د مدني او سیاسي حقوقو نړیوال میثاق

ketabton.com - The Digital Library

د نړیوالو اسنادو له لوري د بیان په ازادۍ وضع شوي محدودیتونه

۱. د شرعي اصولو سره په ټکر کې نه وي،

۲. مقدساتو او د ټولنې باورونو ته احترام،

۳. د تعصب او تبعیض خپرول،

۴. د نورو حقوقو او حیثیت ته احترام،

۵. د ملي نظم او امنیت ساتل.[18]

سیاسي ازادي

د سیاسي ازادۍ څخه موخه د بیلابیلو سیاسي مسایلو په اړوند خپل نظر وړاندې کولو او د یو سیاسي فکر خپرولو ته ویل کیږي، چې مهم ډولونه یې د سیاسي ګوندونو جوړول او د انتخابولو او انتخابیدلو حق دی[19]، چې مونږ یې په دې برخه کې د رایې ورکولو حق تر څیړنې لاندې نیسو.

د اسلامي شریعت له نظره ټاکنې او د رایې ورکولو حق

اسلام د نورو ټولنیزو پدیدو په څیر د ټاکنو په اړوند هم په اهمیت قایل دی او د وګړو رایې او نظر ته ارزښت ورکوي، چې په لاندې ډول یې روښانه کوو:

۱. د عقبې په دوهم بیعت کې ټاکنې؛

د نبوت په دیارلسم کال د حج په موسم کې (۷۰) او څوک وایي (۷۳) تنه نارینه او په دې کې دوه تنه ښځې وې، مکې ته راغلل، نو مومنانو په خپل منځ کې مشوره وکړه، ویې ویل تر څو به رسول الله (ص) په مکه کې د ډار او ویرې ژوند تیروي، هغه (ص) به مدینې ته را دعوت کړو، چې هلته راشي او یو ارام او اسوده ژوند تیر کړي، کله چې مکې ته راورسیدل نو د رسول الله (ص) سره یې رابطه وشوه ، دواړو خواوو پریکړه وکړه، چې د تشریق د ورځو په منځ کې د مني په هغه برخه کې چې لومړنی جمرې ته نژدې ځای او

[18]: حق ازادی بیان از دیدگاه شریعت اسلام، نصیر احمد تایب، ص ۳۳
[19]: د ښځو سیاسي حقوق، معاون څیرنوال سید حبیب شاکر، ص ۱۶

ketabton.com - The Digital Library

عقبه نوميږي يو له بل سره مخامخ په پوره چوپه چوپتيا کې د شپې په پټه وګورو.
رسول الله (ص) د دې بيعت په وخت کې د ډېرې هوښيارتيا او ځيرکتيا څخه کار واخيست، ځکه رسول الله (ص) يو ستر مدبر او پوه قايد او لارښود وه، نو په دې وخت کې يې د انصارو د صحابه کرامو څخه دولس نقيبان طلب کړل، چې تاسې ماته دولس مشران را معرفي کړئ، دغه مشران به خپل قوم تياره وي، زما همکاري او مرسته به کوي او زما دفاع به کوي.[20]
د پورته واقعې څخه معلوميږي، چې په اسلام کې انتخاباتو ته ځای شته؛ ځکه رسول الله (ص) انصارو صحابه کرامو ته دا وخت ورکړ، چې په خپل منځ کې انتخابات وکړي او خپل استازي هغه (ص) ته ور وپيژني.

۲. د ابوبکر صديق (رض) ټاکنه؛

د رسول الله (ص) د رحلت څخه وروسته او د تجهيز او تکفين څخه مخکې د خلافت په اړه اختلاف راپيدا شو، د انصارو او مهاجرينو ترمنځ بحث او مناقشه پيل شوه. دوي په سقيفه بني ساعده کې راټول شوي وه، د خلافت په اړه يې ډير بحث وکړ، حضرت عمر (رض) د حضرت ابوبکر صديق (رض) ته د بيعت لاس وړاندې کړ او نورو صحابه کرامو هم د هغه څخه پيروي وکړه او حضرت ابوبکر صديق (رض) سره يې بيعت وکړ.[21]

په پورته واقعه کې حضرت عمر (رض) ابوبکر صديق (رض) د خلافت لپاره کانديد کړ، چې نورو صحابه کرامو هم رايه ورکړه.[22]

د ټاکنو په اړه د اسلامي نړۍ د عالمانو رايه

مفتي تقي، مفتي محمد شفيع (رح) او دکتور يوسف قرضاوي وايي، ټاکنې د شهادت سره ورته دي، په هماغه ډول چې د دروغو شهادت حرام او ناروا دی، د رښتيا شهادت پټول هم حرام دي.[23]
دکتور يوسف قرضاوي هغو کسانو ته، چې بيعت او په اوسنۍ اصطلاح ټاکنو ته احترام نه کوي، داسې خبرداری ورکوي؛ (هغه خلک چې په ټاکنو کې ګډون نه کوي او د دوي نه ګډون د لايقه، په کارپوه او پرهيزګاره اشخاصو د څنډې ته کيدو لامل شي او نالايقه افراد، يا هغه کسان چې دوه ځانګړتياوې (وړتيا او امانتداري) ونه لري، رايه ترلاسه کړي؛ په واقعيت کې يې د الله (ج) د هغه امر چې د شهادت د اداکولو او نه پټولو په اړه ده، نافرماني

[20] : مولانا اکبر شاه نجيب آبادی (۱۴۲۵ه ق). د اسلام تاريخ، ژباړن: سيد فضل مولا لټون، قصه خوانی بازار پيښور،پيغام، ټوک (۱)،
[21] : د رسول الله (ص) ژوند او سيرت، مولانا عتيق الله ثاقب، ۱۷۶
[22] : بيعت و انتخابات در کشور های جهان، مرتضی حامد، ۴۴
[23] : بيعت و انتخابات در کشور های جهان، مرتضی حامد، ۴۱

ketabton.com - The Digital Library

کړې ده او د مسلمانو د مصالحو په اړوند يې بې توجهي کړې ده).[24]

د نړيوالو اسنادو له نظره ټاکنې

۱. بشري حقوقو د نړيوالې اعلاميې (۲۱) ماده د ټاکنو په اړوند لاندې حکم کوي:

الف: هر څوک حق لري، چې په مستقيمه توګه او يا د خپلو استازو له لارې د هيواد په عمومي چارو کې ګډون وکړي.

ب: هر څوک حق لري، چې په برابره توګه په خپل ملک کې له عامه خدمتونو څخه ګټه واخلي.

ج: د خلکو اراده د حکومت واک او بنسټ دی، دغه اراده بايد په نوبتي ډول د رښتينو انتخاباتو له لارې څرګنده شي، چې دغه انتخابات بايد په عمومي او د برابرۍ په پام کې نيولو سره د پټې رايې او يا نورو انتخاباتي بيلګو په ډول داسې سرته ورسيږي، چې د رايو ازادي تامين کړي.[25]

۲. د بشري حقوقو اسلامي اعلاميې (۲۳) ماده د ټاکنو په اړوند لاندې حکم کوي:

الف: ولايت هغه امانت دی، چې د هغې څخه استبداد يا ناوړه ګټه اخيستنه؛ جدآ ممنوع ده، ځکه چې اساسي حقوق د دغې لارې څخه تامينيږي.
ب: هر انسان حق لري، چې د خپل هيواد د چارو په اداره کولو کې په مستقيم او يا غير مستقيم ډول ونډه ولري، همدارنګه هغه کولی شي، عمومي بستونه د شريعت د احکامو په رڼا کې ترلاسه کړي.[26]
د پورتنۍ مادې په دويمې فقرې کې د غير مستقيم څخه موخه د استازو له لارې ګډون کول دي او استازي د ټاکنو له لارې ټاکل کيږي، نو په همدې خاطر وايو چې د بشر حقوقو اسلامي اعلاميې ټاکنې د نظام يوه برخه ګڼلې ده.[27]

۳. همدارنګه د مدني او سياسي حقوقو د نړيوال ميثاق (۲۵) مادې هم انتخابات د چارواکو د ټاکلو لار بللې ده.[28]

---

[24]: بيعت و انتخابات در کشور های جهان، مرتضی حامد، ۴۳
[25]: د بشر حقوقو نړيواله اعلاميه
[26]: د بشر حقوقو اسلامي اعلاميه
[27]: بيعت و انتخابات در کشور های جهان، مرتضی حامد، ۴۷
[28]: د مدني او سياسي حقوقو نړيوال ميثاق

ketabton.com - The Digital Library

پایله

امنیت او ازادي دوه هغه ټولنیزې پدیدې دي، چې یوه د بل څخه پرته کومه مانا نه لري. اسلام چې د ژوند یو شامل او کامل نظام دی او د ژوند ټول اړخونه یې په بر کې نیولي دي. که چیرته د اسلام تاریخ په دقیق ډول مطالعه شي، نو وبه پوهیږو، چې اسلام نه یوازې دا چې د بیان ازادي، یې په رسمیت پیژندلې؛ بلکې د ټولنې افراد یې هڅولي، چې د ټولنې د اصلاح لپاره خپل نظریات وړاندې کړي. بله موضوع د ټاکنو موضوع ده، چې دا هم د اسلام په تاریخ کې شتون لري او د اسلام پیغمبر حضرت محمد (ص) د نبوت په وخت کې د افرادو په ټاکنه کې د انتخاباتو څخه کټه اخیستې ده. همدارنګه نړیواله ټولنه هم د بیان د ازادۍ او ټاکنو په اړوند بې تفاوته نه ده؛ بلکې د بیلابیلو سندونو له لارې یې د بیان ازادي او سرتاسري ټاکنې د افرادو د اساسي حقوقو څخه ګڼلې دي.

وړاندیزونه

۱. د بیان ازادۍ ته باید ژر تر ژره یو قانوني چوکاټ جوړ کړل شي.

۲. حکومت باید د وګړو مانادراه د بیان ازادۍ ته احترام وکړي.

۳. وګړي باید د بیان د ازادۍ څخه په ګټې اخیستنې د ټولنې عامه نظم مختل نه ګړي.

۴. د شته امکاناتو څخه په ګټې اخیستنې باید د بیان د ازادۍ په اهمیت وګړي وپوهول شي.

۵. ژر تر ژره سرتاسري ټاکنو ته لاره هواره شي، تر څو وګړي ځان په واک کې برخوال وګڼي.

ketabton.com - The Digital Library

ماخذونه:

۱. د قران کريم پښتو ژباړه، د سعودي د اوقافو رياست

۲. رياض الصالحين، امام ابی زکريا، ژباړن عبدالله خاموش هروی

۳. صفي الرحمن مبارکفوري (۲۰۰۷ م). الرحيق المختوم (سپيڅلی نبوي سيرت)، ژباړن: سلطان محمود صلاح، پيښور

۴. مولانا اکبر شاه نجيب آبادی (۱۴۲۵ه ق). د اسلام تاريخ، ژباړن: سيد فضل مولا لټون، قصه خوانی بازار پيښور

۵. د رسول الله (ص) ژوند او سيرت، مولانا عتيق الله ثاقب

۶. بيعت و انتخابات در کشور های جهان، مرتضی حامد

۷. د ښځو سياسي حقوق، معاون څيرنوال سيد حبيب شاکر

۸. معما صلح و امنيت افغانستان، دکتور فرامرز تمنا

۹. حق ازادی بيان از ديدگاه شريعت اسلام، نصير احمد تايب

۱۰. د بشر حقوقو نړيواله اعلاميه

۱۱. د بشر حقوقو اسلامي اعلاميه

۱۲. د مدني او سياسي حقوقو نړيوال ميثاق

۱۳. لغت نامه دهخدا

۱۴. فرهنگ عميد

۱۵. امنيت چيست؟ (۱۴۰۰/۶/۲۷) www.wikepedia.com

۱۶. ازادي څه ته وايي (۱۴۰۰/۶/۲۴) www.wikepedia.com

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English